

МОДЕЛ НА ПРЕГОВОРИ ПО МЕРКА НА ЦЕЛОТО ОПШТЕСТВО

Целта на овој документ е да ги сумира позициите на дел од граѓанските организации во однос на контурите на преговарачката структура на Македонија со ЕУ кои засега ѝ се познати на јавноста давајќи препораки за подобрување на процесот

Јасно разработена и прецизно дефинирана структура за преговори е предуслов за: 1. спроведување на **успешни и ефикасни преговори** и 2. за изградба на одржлив, стабилен и долгорочен **модел на учество на граѓанските организации (ГО) во преговорите**, но и подоцна **во практикувањето на активното членство во ЕУ**. Препораките, заклучоците и коментарите подолу ги гледаме како придонес кон работата на Владата во подготовката за успешно и ефикасно спроведување на процесот на преговори, кои треба да водат во консолидација на институциите во претстојниот период и градење консензус во општеството. Само консолидирани институции и функционален консензус можат да ја одржуваат поддршката на јавноста за процесот на високо ниво.

1. ПОТРЕБНИ СЕ ПОДОБРО ИНФОРМИРАЊЕ И ПОГОЛЕМА ТРАНСПАРЕНТНОСТ НА ВЛАДАТА ЗА СТАТУСОТ НА ФИНАЛИЗАЦИЈА НА ПРЕГОВАРАЧКАТА СТРУКТУРА, ВКЛУЧУВАЈЌИ ГИ И КРИТЕРИУМИТЕ И ПРОЦЕДУРИТЕ ЗА ИЗБОР НА ЛИЦА КОИ ЌЕ БИДАТ ВКЛУЧЕНИ ВО ИСТАТА

Владата на 79-та и 82-та седница, обете одржани во јули 2018 година, донела заклучоци и дала задолженија на различни институционални актери, со прецизно утврдени рокови, да изготват пакет акти и да спроведат бројни активности кои треба да му дадат содржина на преговарачкиот процес. Засега вакви акти не се презентирани на јавноста. Потребни се дополнителни информации од Владата за консултациите кои таа ги спровела со засегнатите страни пред изготвувањето на предлог-концепт за преговарачка структура, како и информација за тоа до каде е реализацијата на останатите залучоци.

2. ПОТРЕБНА Е АФИРМАЦИЈА И ЗАЈАКНУВАЊЕ НА УЛОГАТА НА СОБРАНИЕТО КАКО КЛУЧНА ИНСТИТУЦИЈА ЗА НАДЗОР И КОНТРОЛА НА ПРОЦЕСОТ НА ПРЕГОВОРИ. ВЛАДАТА НЕМА МОНОПОЛ НАД ПРОЦЕСОТ НА ПРЕГОВОРИ. ОПОЗИЦИЈАТА МОРА БИДЕ ИНФОРМИРАНА И ВКЛУЧЕНА.

Зад преговарачките позиции потребно е да стои државата Македонија, а не извршната власт. Затоа е неопходно вклучување и на Собранието и на опозицијата во тие рамки преку соодветните собраниски тела. Не помалку важно е експлицитно да се дефинираат и можностите за вклучување на граѓанскиот сектор во работата на Собранието во однос на следењето и надзорот на преговорите.

3. ТРЕБА ДА СЕ РАБОТИ НА НАДОВРЗУВАЊЕ И ИСКОРИСТУВАЊЕ НА ВЕЌЕ ИЗГРАДЕНИ ИНСТИТУЦИОНАЛНИ И АДМИНИСТРАТИВНИ КАПАЦИТЕТИ СО ЦЕЛ ИЗГРАДБА НА ЕФИКАСЕН МОДЕЛ КОЈ МОЖЕ ДА БИДЕ ОТПОРЕН НА ПОЛИТИЧКА НЕСТАБИЛНОСТ (ПРОМЕНИ ВО ВЛАСТА) И НА ПАРТИСКИ ВЛИЈАНИЈА.

Владата во натамошниот тек на комплетирање на принципите, рамката и структурата за преговорите треба повеќе да го има предвид долгиот историјат на евроинтеграциските процеси и притоа изградените институционални, човечки капацитети и други придобивки. Во ниеден случај, преговарачката структура не треба да се изработува за да ги задоволува партиските апетити. Македонската држава и во таа смисла јавната администрација има определена институционална меморија која не треба да се игнорира за да може да се создадат одржливи решенија. Ова ќе придонесе и ја пооптимално и порационално користење на ограничените јавни ресурси во еден исклучително скап и долготраен процес.

4. ПОВИКУВАМЕ НА РАЗВИВАЊЕ НА ДОБРО ОБМИСЛЕН, ОДРЖЛИВ И ИНКЛУЗИВЕН МОДЕЛ ЗА ВКЛУЧУВАЊЕ НА ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ВО ПАРТНЕРСТВО МЕЃУ ВЛАДАТА, СОБРАНИЕТО И ГРАЃАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ. ИАКО ВЛАДАТА Е КЛУЧЕН АКТЕР ВО ПРЕГОВОРИТЕ, НИКОЈ НЕМА МОНОПОЛ ВРЗ ПРОЦЕСОТ ВО КОЈ СИТЕ ЧИНИТЕЛИ ПОЛАГААТ НАДЕЖИ.

Како граѓански организации ја цениме декларираната отвореност и подготвеност на Владата за наше вклучување во процесот на преговори. Сметаме дека финалниот модел треба да се подготви во соработка и партнерство со граѓанските организации притоа земајќи ги предвид нивните капацитети, желбите и интересите за нивно понатамошно специфично јакнење и веќе постоечките модели на вклучување во разни институционални модели (Советот на Владата за соработка со и развој на граѓанскиот сектор, Секторските работни групи, Националниот совет за евроинтеграции при Собранието на Република Македонија и Националната конвенција за ЕУ) кои можат да придонесат за построкурирано и целисходно вклучување на граѓанскиот сектор во преговорите. **Предлагањето на модел за вклучување на граѓанските организации без соодветна подготовка и широка консултација со засегнатите страни го сметаме за избрзано и неодржливо.**

Нашите препораки и заклучоци ги базираме на следната анализа. На крајот на месец август Владата го презентираше новиот *концепт за преговарачка структура за пристапување на Република Македонија кон Европската Унија* најавувајќи дека е подготвена за учество на граѓанското општество во процесот на преговори. Сепак, **Владата сè уште нема споделено официјален документ во кој детално се објаснува структурата на преговорите.** На 82-та седница (31.07.2018) Владата, заклучила дека треба да се 'извршат потребните консултации со сите релевантни министерства/институции и да го определат составот на сите останати работни групи за подготовка на преговори, најдоцна до 29 октомври 2018 година'. **До овој момент јавноста ги нема видено имињата и презимињата на лицата кои ќе бидат ангажирани во преговарачките групи.** Во меѓувреме, Владата објави јавен повик за пријавување на заинтересирани лица за создавање на регистар/база на надворешни експерти кои можат да помогнат во процесот на објаснувачки скрининг и процесот на преговори. Од повикот не е јасен опсегот на работа на експертите, ниту пак критериумите за нивен избор. Дополнително, **на посебен јавен настан Владата најави дека по еден претставник/чка на граѓанските организации ќе биде вклучен-а во секоја од преговарачките групи без притоа да објасни** како ќе се операционализира оваа нејзина најава.

Презентацијата на концептот на преговарачка структура остави впечаток дека одредени квалитетни решенија од **Институционалната платформа и принципи за водење на преговорите за пристапување (Институционалната платформа) од 2007 година се игнорираат.** Ова оди на сметка на одредени решенија кои во регионот се покажале како несоодветни и биле злоупотребени за заобиколување на процедурите, како што е примерот со предложениот Совет за владеење на правото. За разлика од концептот на Владата, во кој улогата на останатите актери не е спомената, Институционалната платформа им посветува соодветно внимание на местото и улогата на Собранието, но и на опозицијата во процесот на преговори. Вложениот труд, знаење и пракси од минатото треба соодветно да се евалуираат, притоа не трошејќи ги дополнително и онака ограничените јавни ресурси.

Во јавно достапните информации на Владата како и во предложениот концепт, не е спомената улогата на Собранието во пристапните преговори. Законодавниот дом е клучна институција која врши надзор и контрола врз работата на Владата. Тоа се однесува и на процесот на преговорите, при што Собранието треба да има двојна улога. Прво, во однос на преговарачките позиции и динамиката на преговорите, а потоа и при усогласувањето на македонското со законодавството на ЕУ. **Потребно е преговарачките позиции да имаат широка поддршка и одржливост независно од политичко-партиските констелации. Тоа најдобро се обезбедува доколку Собранието стои зад нив.** Впрочем, во земјите од соседството кои преговараат, како на пример Србија, улогата на законодавниот дом е силна, а граѓанските организации го користат истиот како (единствен) форум за артикулација на нивните ставови и интереси. Затоа, можностите за вклучување на граѓанскиот сектор во работата на Собранието треба изречно да се дефинираат.